

Ungeklimarådets anbefalinger til klimavenlig adfærd

- Anbefalinger til rammerne for gode liv inden for de planetære grænser

En betydelig forandring i vores levevis er uundgåelig, hvis vi skal leve inden for de planetære grænser. Den grønne omstilling vækker en bred vifte af følelser, da nogle er nervøse for, at de kan opretholde deres nuværende livskvalitet. I Ungeklimarådet har vi undersøgt, hvordan vi kan gennemføre den grønne omstilling, hvor vi samtidig bevarer og endda forøger vores livskvalitet. Der er lige så mange forståelser af, hvad det gode liv er, som der er danskere, og det skal der stadig være plads til på den anden side af omstillingen. Der skal fra politisk hold fastsættes rammer, som både giver den enkelte mulighed for at udforske, hvad det gode liv er for dem, uden at vi går på kompromis med klodens bæreevne.

Danmarks høje forbrugsbaserede udledninger udfordrer den etablerede opfattelse af landet som et grønt foregangsland. [Danskernes globale forbrugsudledninger er 13t CO2e pr. indbygger, hvilket er ca. det dobbelte af den gennemsnitlige verdensborger](#). Hvis vi ønsker at inspirere andre lande til at vedtage de nødvendige klimatiltag, kræver det en markant indsats fra politisk side - også selvom det ikke er et krav i hverken Paris-aftalen eller den danske klimalov at reducere de forbrugsbaserede udledninger.

Ungeklimarådet har været i dialog med danske unge for at afdække, hvilke aspekter af livet der er væsentlige og vigtige for unge i Danmark. Disse inputs er blevet brugt som grundlag for anbefalingerne, hvilket har bidraget til nye forståelser for, hvordan gode liv kan se ud i et omstillet samfund.

Anbefalingerne fokuserer på forslag til politiske indsatser, der skal gøre det lettere for danskerne at leve klimavenligt. Her vil der være en særlig vægt på ændringer i adfærd inden for områderne fødevarer, mobilitet og andet forbrug. Vi tror på, at det er muligt at opnå denne ændring uden at påvirke den samlede livskvalitet negativt, og at det grønne liv faktisk kan føre til et bedre liv.

Fremme klimavenlige madvaner

Kosten udgør en betydelig del af en gennemsnitsdanskers samlede udledninger, hvor hele [20% af udledningerne stammer fra forbrug af fødevarer](#). Dette gør fødevarer til den næststørste post i danskernes forbrugsbaserede udledninger.

De fleste danskere ved efterhånden, at de bør reducere deres indtag af oksekød, men samtidig udgør det [55% af en gennemsnitsdanskers udledninger forbundet med forbrug af fødevarer](#). Men hvad er de reelle alternativer til oksekød, når bøffen er billig og stadig betragtes som et festmåltid? Derudover kan plantebaserede alternativer være dyrere end det animalske modstykke og generelt kan det for mange være en udfordring at lave velsmagende, primært plantebaserede måltider, da det er en ny måde at lave mad på.

Selvom der eksisterer officielle kostråd, der er gavnlige for både sundhed og klima, og som kan [reducere en gennemsnitsdanskers klimaafttryk med op til 35%](#), følges de desværre sjældent. Indtil nu har der været informationskampagner, og kostrådene er ikke kommet ud i de danske køkkener.

Derfor er det nødvendigt, at regeringen implementerer adfærdsændrende initiativer, der går ud over informationskampagnerne og gør det lettere for borgerne at træffe klimavenlige fødevarevalg i deres dagligdag. Her er nogle anbefalinger til politiske tiltag, der kan skabe rammerne for et klimavenligt fødevareforbrug:

1. **Klimavenlige måltider i offentlige institutioner:** Offentlige institutioner bør som minimum følge kostrådene og aktivt fremme indtagelsen af planterige måltider. Dette bør ledsages af en opkvalificering af madprofessionelle i offentlige køkkener samt på restaurationsskoler for at sikre velsmagende og næringsrige måltider.
2. **Prisdifferentiering baseret på klimapåvirkning:** Lad prisen på fødevarer afspejle deres klimaafttryk. Indfør en høj afgift på drivhusgasemissioner i landbruget for at skifte produktionen mod mere plantebaserede alternativer. Dette kan kombineres med en kombineret forbrugs- og produktionsafgift, hvor produktionsafgiften er højere end forbrugsafgiften. Samtidig kan momsen på frugt og grønt fjernes for at fremme indtagelsen af disse fødevarer.
3. **Nudging mod mere klimavenlige valg:** Etablér retningslinjer for supermarkeder, der opmuntrer forbrugerne til at vælge klimavenlige produkter. Dette kan omfatte placering af fødevarer med lavt klimaafttryk på prominente pladser og at undgå markedsføring for varer med højt klimaafttryk.
4. **Skatteincitamenter for køkkener, der følger kostrådene:** Tilrettelæg skattefradrag for private virksomheder således, at kun køkkener, der følger kostrådene, er berettigede til skattefradrag.
5. **Styrket madkundskab i skolen:** Investér i og opkvalificér madkundskabsundervisningen i skolerne. Børn bør lære at tilberede velsmagende og enkle plantebaserede måltider i overensstemmelse med kostrådene. Skoler skal prioritere madkundskab og bør have ressourcer til at sikre kvalitetsundervisning og køb af gode råvarer.
6. **Reducér mængden af engangsemballage:** Indfør en afgift på engangsemballage til 'take away'-fødevarer, tilsvarende den pris, der er pålagt plastikposer. Der bør også stilles krav om et cirkulært system, såsom et nationalt retursystem, for at reducere brugen af jomfruelige materialer og fremme genbrug.
7. **Læger og planterig kost:** Giv læger mulighed for at ordinere en kostplan i deres medicinske praksis. Ligesom læger ofte anbefaler motion, kunne de også inkludere anbefalinger om en plantebaseret kost.

8. **Mindre portionsstørrelser og mere bæredygtighed:** Opfordr til mindre portionsstørrelser med fokus på at reducere madspild og overforbrug. Dette kan eksemplificeres med initiativer som "Ja tak - lidt mindre" og bygger på positive erfaringer fra restaurantkæder som Cofoco.
9. **Fremme lokale producenter:** Integrér planlægning, der støtter lokale producenter, herunder madmarkeder og lignende initiativer, der fremmer bæredygtighed og lokale fødevarer-systemer.
10. **Økonomiske incitamenter, der bidrager til en øget grad af upcycling af sidestrømme og restprodukter fra fødevarerindustrien:** Flere sidestrømme og restprodukter bør upcycles til fødevarerproduktion og først derefter anvendes som foder og/eller til energiproduktion. Der bør skabes økonomiske incitamenter, der bidrager til dette.
11. **EU-Strategi for plantebaseret kost:** Det danske EU-formandskab i 2025 bør udnyttes til at lancere en omfattende strategi for plantebaserede fødevarer på EU-niveau. Der kan indhentes inspiration og anbefalinger fra organisationer som The Good Food Institute.

Ting og sager:

I dag sættes der i høj grad lighedstegn mellem velstand og et højt materielt forbrug, men der er behov for at denne kobling vendes på hovedet, hvis vi fortsat skal skabe gode, grønne liv. Den grønne omstilling kræver, at vores forbrug af jomfruelige ressourcer nedbringes markant, så vi overgår fra en lineær til en cirkulær økonomi. En genbrugt unik trøje med en god historie kan have større menneskelig værdi som at anskaffe en ny.

Ting og sager [som tøj, personlig pleje og møbler står for 7% af de forbrugsbaserede udledninger](#), og produktionen af disse varer finder sted uden for landets grænser. Denne udeladelse bør dog ikke nedsætte incitamentet til at forbedre den aktuelle, problematiske udledningssituation i Danmark.

1. **Styrket regulering af bæredygtighedsbegrebet:** Forbrugerombudsmanden skal have bedre mulighed for at regulere brugen af bæredygtighedsbegrebet for at undgå greenwashing. Der skal i den sammenhæng oprettes en indrapporteringsportal, hvor borgere og virksomheder kan indrapportere brud på brugen af begrebet.
2. **Fradrag for længere garantier:** Producenter skal kunne få skattefradrag for at give forlænget garanti fra fem år og op for at have et yderligere incitament til at udvikle langtidsholdbare produkter.
3. **Gem bæredygtighedsinformation og garanti digitalt:** Bæredygtighedsindikatorer og varens garanti bør gemmes digitalt på selve produktet i form af en QR-kode. Det bliver derved lettere at gøre brug af garantien og den kan også lettere overleveres i form af videresalg.

4. **Digitale kvitteringer:** Alle forhandlere skal have mulighed for at udstede digitale kvitteringer for at mindske papirspildet ved kvitteringer. Ved at indføre en standardiseret model, som også tilgodeser små og mellemstore virksomheder, kan den fysiske kvittering blive udfaset over tid.
5. **Strategi for bekæmpelse af købemani:** 300.000 danskere lider af købemani, hvilket fører til et sygeligt overforbrug. Der bør derfor laves en national strategi til bekæmpelse af købemani.
6. **Reparationsfradrag:** Der bør gives et større økonomisk incitament til at reparere frem for at købe nyt. Det kan man enkelt gøre ved at yde tilskud til reparation af forskellige varegrupper.
7. **Styrket cirkularitet:** [Danmark er kun 4% cirkulær](#) - at genbruge materialer frem for at udvinde nye er således en lavthængende frugt i forhold til at sænke vores materielle aftryk. Der skal skabes markedsbaserede økonomiske incitamenter, som kan gøre det fordelagtigt for virksomheder og andre institutioner at anvende brugte materialer frem for jomfruelige. I den forbindelse skal affaldsselskaber hjælpes til at indhente, håndtere og distribuere de brugte materialer. Der skal derudover sættes målsætninger for at øge procentdelen af brugte materialer i samfundet - i Ungeklimarådet anbefaler vi en målsætning på 40% i 2030.

Bæredygtig mobilitet

Adgang til komfortabel, billig og hurtig transport er vigtigt for en høj livskvalitet, da det sikrer sammenhængskraften på tværs af landet. Mobiliteten skal dog i fremtiden forandres, hvis vi skal sænke danskernes forbrugsudledninger i transporten. At komme fra A til B er i store dele af Danmark både dyrt, besværligt og tidskrævende, medmindre du har en egen bil eller tager et fly. Det er på trods af, at Danmark er både småt og fladt. [24% af danskernes forbrugsbaserede](#) kommer fra transport, og i Danmark fortsætter vi med at udbygge motorveje.

I Ungeklimarådet mener vi, at det er på tide at skifte spor og kigge mere mod deleordninger og kollektiv mobilitet, der uden at forvrænge livskvaliteten nemt kan erstatte forurenende transportformer.

1. **Delebil og samkørsel:** Gennem støtteordninger bør man skabe incitamenter til at øge samkørslen. Statslig støtte til delebilsordninger kan gøre, at man får fyldt bilerne mere op, men det handler også om at normalisere at være mange om at eje en bil.
2. **Ligestil unge under uddannelsers adgang til ungdomskort:** Alle unge under uddannelse på tværs af ungdomsuddannelser og universiteter bør have adgang til at kunne købe ungdomskort til offentlig transport til samme lave pris.
3. **Sammentænk cyklen og offentlig transport:** Offentlig transport skal være billigere og der skal igangsættes indsatser, som gør det lettere for den enkelte at "blande"

rejseformen, når man skal i skole eller på arbejde. Cyklen skal tænkes langt bedre ind i den offentlige transport ved eksempelvis at sikre bedre forhold for tyverisikret parkering ved stationer eller stoppesteder samt ved at gøre det nemt at medtage cyklen i den offentlige transport.

4. **Genindfør nattog:** Invester massivt i nattog fra Danmark til resten af Europa. Danskerne vil rigtig gerne tage toget, men i dag er det meget dyrere end at tage flyet, og nattogene findes nærmest ikke længere. Nattog til eksempelvis Frankrig og Spanien ville skabe helt nye incitament for folk til at vælge toget som ferierejseform.
5. **Øget CO2-afgift på flyrejser:** Samtidig med at vi skal gøre togrejsen mere attraktiv, skal de meget udledende fly beskattes hårdere. Provenuet fra sådan en afgift kan passende gå til eksempelvis billigere tog, omstilling af flybranchen samt klimatilpasning i lande i det globale syd. Afgiften skal med det samme op på niveauet, vores nabolande er på nu - og når Danmark får EU-formandskabet i 2025, skal vi bruge denne position til aktivt at skubbe på for, at flyafgiften standardiseres og hæves i alle EU-lande.
6. **Invester massivt i cyklen:** Danmark brander sig i høj grad som værende en cykelnation, men ser man på vores faktiske investeringer i cykelinfrastrukturen, sætter vi ikke særlig mange penge af sammenlignet med eksempelvis Holland - eller sammenlignet med, hvor meget vi investerer i veje til biler. Hvis vi ønsker, at en større andel af befolkningen skal vælge cyklen, skal der laves cykelstier uden for de store byer samt mange flere attraktive, brede cykelstier i de større byer.